

Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 184

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 16. juuni 2026

Algus 14.00, lõpp 15.00

Juhataja: Signe Riisalo (esimees)

Protokollijad: Riin Lindpere (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Jaanus Karilaid, Helmen Kütt, Irja Lutsar, Eero Merilind

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Kristi Reindla (nõunik), Helgi Kundla (nõunik), Terle Kask (konsultant)

Puudusid: Tanel Kiik, Mihkel Lees ja Aleksandr Tšaplõgin

Päevakord:

1. Riigikohtule arvamuse andmine põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-26-26
2. Kokkuvõtte sotsiaalkomisjoni kevadistungijärgu tööst
3. Info ja muud küsimused

1. Riigikohtule arvamuse andmine põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-26-26

Signe Riisalo selgitas, et Riigikohus on küsinud arvamust põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-26-26. Tartu Halduskohus jättis kohaldamata perehüvitiste seaduse (PHS) § 39 lg 3 punkti 2, mille kohaselt arvutatakse enneaegsete laste vanemate jagatava vanemahüvitise arvestusperiood lapse tegeliku sünnikuupäeva järgi. Tartu Halduskohus taotleb nimetatud sätte põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistamist. Kohtu hinnangul tuleks enneaegsete laste vanemate jagatav vanemahüvitis arvutada lapse eeldatava sünnikuupäeva järgi, lähtudes PHS § 39 lg 3 punktis 1 sätestatud ema vanemahüvitise arvestusperioodist. Riigikohtule tuleb vastata 22. juuniks 2026. S. Riisalo palus komisjoni liikmetel arvamust avaldada.

Helmen Kütt märkis, et tal ei ole pakkuda lahendust, mis oleks vanemale võimalikult soodne. Keeruline on tagada, et ükski grupp ei satuks ebasoodsamasse olukorda.

Signe Riisalo märkis, et komisjonil puudub täpne statistika selle kohta, kui paljud inimesed võiksid sõnastuse muutmise tõttu kaotada või võita, kuid Sotsiaalkindlustusametil (SKA) ja Sotsiaalministeeriumil (SOM) on vastavad andmed olemas. S. Riisalo rõhutas, et enneaegsete laste vanematele tuleks leida võimalikult soodne lahendus.

Irja Lutsar rääkis, et enneaegseid sünnitusi on ligikaudu 6-7% sünnikohordist, kuid kõnealune probleem puudutab vaid osa neist.

Eero Merilind lisas, et enneaegsust eristatakse raskusastme järgi: äärmiselt enneaegseks loetakse enne 28. rasedusnädalat sündinud laps, väga enneaegseks 28.–31. rasedusnädalal sündinud laps, mõõdukalt enneaegseks 32.–33. rasedusnädalal sündinud laps ning hiliseks enneaegseks 34.–36. rasedusnädalal sündinud laps.

Kalle Grünthal märkis, et komisjon saab arutelus keskenduda eelkõige võimalikule tulevikulahendusele. Lahendus ei tohiks asetada üht gruppi teisega võrreldes ebasoodsamasse

olukorda, kuid erinevate lahendusvariantide puhul võib ebasoodne mõju langeda erigruppidele. Seetõttu võiks kaaluda seadustehnilist lahendust, mille kohaselt esitatakse vanemahüvitise maksmise üldpõhimõtte üldnormina ning eri olukorrad sätestatakse eraldi alapunktides. Selline ülesehitus võimaldaks puudutatud grappe selgemalt eristada, neid eraldi käsitleda ja muuta regulatsiooni lugejale õiguslikult arusaadavamaks.

Signe Riisalo andis sõna komisjoni nõunik-sekretariaadijuhatajale.

Heidi Barot selgitas, et osa enneaegsetest sündidest on kaetud ema vanemahüvitise perioodiga, kuna ema vanemahüvitist makstakse 100 päeva ning seda võib taotleda kuni 70 päeva enne eeldatavat sünnitustähtaega. Seetõttu ei puuduta probleem kõiki enneaegsete laste vanemaid, vaid eeskätt neid juhtumeid, kus laps sünnib enne aega, mil emal tekib õigus ema vanemahüvitist taotleda. Kehtivas vanemahüvitise regulatsioonis on enneaegsus teatud juhtudel seotud 34. rasedusnädalaga. Kui laps sünnib enne 34. rasedusnädalat, võimaldab regulatsioon emal ja isal saada vanemahüvitist samal ajal ning hüvitise perioodi pikkust ei vähendata samal määral kui õigel ajal sündinud laste puhul. Seega on seadusandja juba enne 34. rasedusnädalat sündinud lapse vanematele soodustuse ette näinud.

Signe Riisalo märkis, et vaidlus puudutab olukorda, kus ema vanemahüvitis määratakse eeldatava sünniaja alusel, kuid jagatavale vanemahüvitisele üleminekul võetakse seaduse järgi aluseks lapse tegelik sünniaeg. Tegelik sünniaeg on pärast lapse sündi selgelt tuvastatav fakt. Mõnel juhul võib selline arvestus vanemat ebasoodsalt mõjutada, eriti siis, kui väga enneaegset sündi ei olnud võimalik ette näha ja vanema sissetulekud olid asjaomasel arvestusperioodil väiksemad. Riigikohtu esimene küsimus puudutab seda, kas SKA oleks saanud toimida teisiti ja jätta hüvitise ümber arvutamata, nii et eeldatava sünniaja alusel kujunenud soodsam arvestus oleks kehtinud ka jagatava vanemahüvitise perioodil. Kuna seadusest ei tulene selleks otsest alust, on tegemist tõlgendamisküsimusega. Riigikohtu teine küsimus on, kas sama sätet saab tõlgendada nii, et jagatava vanemahüvitise arvestusperioodiks oleks lapse eeldatavale sünnikuule eelnenud 21 kalendrikuud. Mõlemad küsimused puudutavad eelkõige seaduse tõlgendamist. Kolmas küsimus käsitleb seda, millised tagajärjed oleksid riigile ja hüvitise saajatele juhul, kui kõik vanemahüvitise liigid seotaks lapse eeldatava sünniajaga. S. Riisalo märkis, et eeldatav sünniaeg on arsti hinnangul põhinev prognoos, mis võib muutuda ega ole sama kindel lähtepunkt kui lapse tegelik sünniaeg. Kui kõik arvestused viia üle eeldatavale sünniajale, võib see tekitada õiguslikku ebakindlust ja praktilist segadust, samas kui lapse sünnikuupäev on selge ja kontrollitav lähtepunkt.

Helmen Kütt rääkis, et arsti määratav eeldatav sünnikuupäev on oluline vanemapuhkuse planeerimiseks. Probleemiks võib kujuneda olukord, kus laps sünnib enneaegsena ja vanem ei jõua vanemapuhkusele jäädagi. Eeldatav kuupäev on arsti prognoos, aga see võib muutuda ise või seda võib raseduse jooksul muuta ka arst.

Heidi Barot selgitas, et eeldatav sünniaeg on ema vanemahüvitise puhul oluline, sest selle alusel tekib õigus saada hüvitist kuni 70 päeva enne lapse eeldatavat sündi. Seetõttu peab eeldatav sünniaeg seaduses olema sätestatud, kuna vastasel juhul puuduks alus maksta emale hüvitist enne lapse sündi. Kõnealuses juhtumis seisnes probleem selles, et laps sündis enne, kui emal tekkis õigus saada vanemahüvitist.

Signe Riisalo nentis, et komisjoni liikmed tajuvad olukorda sarnaselt. Eeldatav sünniaeg ei ole lõplik fakt, kuid ema vanemahüvitise puhul on see vajalik lähtepunkt, et hüvitist saaks maksta enne lapse sündi. Eeldatav sünniaeg võib muutuda mitmel põhjusel, sealhulgas enneaegse või ülekantud sünnituse ning arstliku hinnangu muutumise tõttu. Pärast Riigikohtu lahendit saab vajaduse korral arutada teemat edasi SOMiga, et leida hea lahendus, mis aitaks vältida üksikutel juhtumitel ebaõiglast kohtlemist.

Helmen Küti sõnul on oluline, et seaduse tõlgendus oleks selge nii vanematele kui ka haldusorganile. Arvestades laste sündide vähesust, tuleks vanemaid võimaluse korral kohelda võimalikult soodsalt.

Signe Riisalo lisas, et haldusmenetluse põhimõtete kohaselt tuleb avaliku võimu kaalutlusruumi korral eelistada inimesele soodsamat otsust.

2. Kokkuvõtte sotsiaalkomisjoni kevadistungijärgu tööst

Signe Riisalo rääkis, et ülevaade komisjoni kevadistungjärgu tööst saadetakse komisjoni liikmetele kirjalikult pärast kevadistungjärgu lõppu. Seejärel avaldatakse see ka Riigikogu kodulehel.

3. Info ja muud küsimused

Signe Riisalo rääkis, et komisjoni liige Tanel Kiik on avaldanud soovi korraldada laste ja noorte vaimse tervise teemal olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu (OTRK) Riigikogu täiskogus. OTRK korraldamiseks arutab komisjon teemat eraldi ja moodustab komisjoni liikmetest OTRK läbiviimiseks töörühma.

Eero Merilind tegi ettepaneku korraldada tervishoiu rahastamise teemal OTRK Riigikogu täiskogus.

Signe Riisalo märkis, et Riigikogu täiskogu tööaeg on piiratud ja OTRK korraldamise soove on ka teistel Riigikogu komisjonidel. Lisaks on tervishoiu rahastamise teemal sel kevadel korraldatud mitmeid üritusi. Võimalik on kaaluda antud teemal muus formaadis ürituse korraldamist.

Komisjoni liikmed arutasid ka muid teemasid, mida komisjonis sügisistungjärgul käsitleda.

(allkirjastatud digitaalselt)
Signe Riisalo
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Riin Lindpere
protokollija